

OBSAH

	PŘEDMLUVA	11
1	ÚVOD	13
1.1	Technický rozvoj a diagnostika	16
1.2	Úlohy a formy diagnostiky – základní pojmy	21
1.2.1	Objekt diagnostiky	22
1.2.2	Diagnóza technického stavu	25
1.2.3	Testování v reálném čase	30
1.2.4	Diagnostické podmínky	31
1.2.5	Diagnostické prostředky	32
1.2.6	Funkční vazby diagnostiky	34
1.3	Diagnostika a racionalizace údržby	39
1.3.1	Klasický způsob údržby	42
1.3.2	Progresivní způsob údržby	43
1.3.3	Skladba progresivních programů údržby	43
1.3.4	Sestavování programu plánované údržby	44
1.3.5	Stanovení diagnostických intervalů	50
1.3.6	Organizační otázky	51
1.4	Ekonomické aspekty zavádění diagnostiky	53
2	ZÁKLADY TEORIE DIAGNOSTIKY	58
2.1	Procesy poškozování a opotřebení	59
2.1.1	Podmínky vzniku poruch	59
2.1.2	Druhy poškození	64
2.2	Modely diagnostických objektů	70
2.2.1	Zásady sestavování blokových schémat	71
2.2.2	Množina stavů diagnostického objektu	75
2.2.3	Množina diagnostických signálů	78
2.2.4	Topologické modely	81
2.2.5	Logické modely	89
2.2.6	Analytické modely	92
2.3	Metody zpracování signálů a určení technického stavu	96
2.3.1	Diagnostika objektů s náhlými poruchami	100
2.3.2	Diagnostika objektů s postupnými poruchami	112
2.3.3	Predikce (předpovídání) poruch	117
2.3.4	Optimalizace diagnostických parametrů	120
2.3.5	Optimalizace diagnostického procesu	128

2.4	Spolehlivost strojů z hlediska diagnostiky	133
2.4.1	Relativní doba provozu	134
2.4.2	Spolehlivostní charakteristiky	136
2.4.2.1	Spolehlivostní charakteristiky při výskytu havarijních poruch	137
2.4.2.2	Spolehlivostní charakteristiky při výskytu degračních poruch	141
2.4.2.3	Komplexní charakteristika spolehlivosti	142
2.5	Využití diagnózy v systému obnovy strojních prvků	142
2.5.1	Stanovení normativu pro obnovu prvků	143
2.5.2	Prognóza dispoziční doby provozu prvku	146
2.5.3	Ekonomický důsledek odchylky od normativu pro obnovu prvku	147
2.5.4	Volba diagnostické metody a systému obnovy strojních prvků	149
2.6	Využití diagnózy v systému obnovy strojů	153
2.6.1	Vstupní údaje systému	153
2.6.2	Schéma příkladu optimalizačního řešení	155
2.6.3	Stanovení optimálního termínu obnovy celé strojní skupiny	157
2.6.4	Stanovení optimálního termínu obnovy jednotlivých prvků strojní skupiny	161
3	DIAGNOSTICKÉ SIGNÁLY A METODY JEJICH MĚŘENÍ	163
3.1	Klasifikace signálů	163
3.1.1	Stacionární signály	164
3.1.2	Nestacionární signály	169
3.2	Veličiny charakterizující chvění a některé způsoby jejich měření	171
3.2.1	Kvantitativní hodnocení chvění	172
3.2.2	Metody snímání chvění	174
3.3	Snímače zrychlení	175
3.3.1	Obecné charakteristiky piezoelektrických snímačů a jejich konstrukce	175
3.3.2	Citlivost snímače a jeho dynamický rozsah	177
3.3.3	Kmitočtový rozsah snímačů zrychlení	179
3.3.4	Směrová citlivost snímače zrychlení	179
3.3.5	Upevnění snímače	180
3.3.6	Vlivy prostředí	183
3.3.7	Integrační obvody pro měření rychlosti a výchylky	185
3.3.8	Impedanční přizpůsobení snímačů na vstup zesilovače	186
3.3.9	Cejchování snímačů chvění	187
3.4	Měření chvění	189
3.4.1	Měření chvění stacionárního průběhu	189
3.4.2	Měření chvění kvazistacionárního průběhu	190
3.4.3	Měření přechodových průběhů chvění	190
3.5	Analýza chvění	191
3.5.1	Kmitočtová analýza stacionárního signálu	191
3.5.2	Kmitočtová analýza nestacionárního signálu	195
3.6	Emise ultrazvukového signálu strojním objektem	196
3.6.1	Piezokeramické snímače emitovaných ultrazvukových signálů	197
3.6.2	Měřicí systémy	200
3.7	Měření tlaků	210

3.8	Měření teplot	211
3.9	Tribotechnická diagnostika	214
3.9.1	Sledování stavu opotřebení strojních zařízení	215
3.9.1.1	Metoda AAS	215
3.9.1.2	Metoda RAMO	216
3.9.1.3	Ferografie	216
3.9.2	Základní ukazatele pro určení životnosti maziva	217
4	DIAGNOSTICKÁ ZAŘÍZENÍ A SYSTÉMY	221
4.1	Subjektivní metody a ruční diagnostická zařízení	222
4.1.1	Subjektivní (bezpřístrojové) metody diagnostiky	223
4.1.2	Objektivní (přístrojové) metody diagnostiky	225
4.2	Automatická diagnostická zařízení	230
4.2.1	Univerzální měřicí technika	231
4.2.2	Univerzální měřicí ústředny a informační systémy	231
4.2.3	Stavebnicové systémy dohlížecího řízení	232
4.2.4	Jednoučelová automatická zařízení s logickými automaty	233
4.2.5	Počítačové diagnostické systémy	235
4.2.6	Řídicí systémy s diagnostickými terminály	237
4.3	Diagnostické subsystémy počítačových řídicích systémů	239
4.3.1	Úlohy subsystému	239
4.3.2	Struktura diagnostického subsystému	241
4.3.3	Diagnostické mechanismy	243
4.3.4	Báze dat	243
4.3.5	Komunikace s počítačem	246
4.4	Diagnostické programovací jazyky	251
4.4.1	Obecná specifikace programovacího jazyka	255
4.4.2	Specifikace diagnostických jazyků a programů	256
4.4.3	Příklady diagnostických jazyků	261
4.5	Metodika projektování diagnostických systémů	269
4.5.1	Obsahový plán projektu	270
4.5.2	Diagnostický model objektu	272
4.5.3	Specifikace diagnostických signálů	274
4.5.4	Syntéza algoritmů diagnostiky	281
4.5.5	Diagnostika snímačů	284
4.5.6	Sběr a záznam informací	285
4.5.7	Práce s pamětí počítače	286
4.5.8	Výběr realizačních prostředků	287
4.5.9	Organizační otázky zavádění diagnostiky	290
5	DIAGNOSTIKA STROJNÍCH SKUPIN	291
5.1	Diagnostika ložisek	292
5.1.1	Diagnostika kluzných ložisek	292
5.1.1.1	Porucha nevyvážením rotoru	292

5.1.1.2	Porucha vlivem nesouostosti	293
5.1.1.3	Porucha vlivem nestability	293
5.1.1.4	Porucha elektrickým výbojem	295
5.1.2	Valivá ložiska	295
5.1.2.1	Diagnostické metody pro valivá ložiska	296
5.2	Spojky a převody	298
5.3	Pneumatické pohony a zařízení	302
5.3.1	Základní diagnostické metody a zařízení	303
5.3.1.1	Diagnostické metody a zařízení pro trvalé sledování technického stavu	303
5.3.1.2	Diagnostické metody a zařízení pro periodickou kontrolu technického stavu	308
5.4	Hydraulická zařízení	308
5.4.1	Diagnostické signály	309
5.4.2	Příklad diagnostického postupu	313
5.5	Elektrické stroje a zařízení	314
5.5.1	Točivé elektrické stroje	315
5.5.2	Transformátory, tlumivky, magnetické zesilovače	316
5.5.3	Elektrovýzbroj	317
5.5.4	Diagnostika izolačních systémů	319
5.6	Spalovací motory	320
5.6.1	Základní diagnostické veličiny pro naftové motory	323
5.6.1.1	Základní diagnostické metody a jejich interpretace	325
5.6.2	Diagnostické metody pro proudové letecké motory	331
5.7	Tlakové nádoby a potrubí	333
5.7.1	Pasívní metody ultrazvukové defektoskopie	334
5.7.2	Využití akustické emise pro účely diagnostiky	336
6	DIAGNOSTIKA SYSTÉMŮ	338
6.1	Diagnostika strojních komplexů	338
6.2	Diagnostika v pozemní a lodní dopravě	343
6.2.1	Ukázky vývoje diagnostických systémů v letech 1970 až 1980 v železniční dopravě	344
6.2.2	Ukázky vývoje diagnostických systémů v letech 1970 až 1980 v lodní dopravě	346
6.3	Diagnostika v letectví	353
6.3.1	Zvláštnosti provozu a údržby letadel	354
6.3.2	Provozně ekonomické parametry leteckého provozu	356
6.3.3	Diagnostické metody a prostředky v letectví	364
6.3.4	Vestavěná kontrolní a diagnostická zařízení	366
6.3.5	Pozemně-palubní kontrolní a diagnostická zařízení	367
6.4	Diagnostika v zemědělské mechanizaci	385
6.4.1	Podmínky aplikace technické diagnostiky na zemědělské mechanizační prostředky	385
6.4.2	Příklad aplikace diagnostiky na kolové traktory	387
6.5	Diagnostika chemických komplexů	398
6.6	Diagnostika energetických zařízení a celků	405

7	NÁZVOSLOVÍ TECHNICKÉ DIAGNOSTIKY	413
7.1	Všeobecné pojmy	413
7.2	Objekty, jejich vlastnosti a stavy	414
7.3	Veličiny	414
7.4	Činnost v diagnostickém systému	415
	LITERATURA	418
	REJSTŘÍK	425

Prohlášení technický rozvoj, doprovázený růstem složitosti výrobků i údržbu. Proto je nutné širší uplatňování metod a prostředků technické diagnostiky zároveň s požadavkem jejich znalosti u širší technické veřejnosti.

Tato kniha, vypracovaná kolektivem odborníků z praxe, vědecko-výzkumných pracovišť a vysokých škol, je souhrnnou monografií k oboru technická diagnostika. Obsahově se zabývá komplexem otázek projektování a zavádění diagnostických zařízení a systémů, od výkladu obsahu diagnostiky, teorie modelů diagnostických objektů a výběru diagnostických signálů po praktické otázky jejich měření a vyhodnocování. Rozbor diagnostických zařízení, od jednoúčelových přístrojů po automatické počítačové systémy, objasňuje problematiku jejich projektování. Zvláštní význam s ohledem na rozvoj a perspektivy výpočetní techniky (počítačů a mikroprocesorů) mají automatická diagnostická zařízení a systémy. Proto je také v systémovém pojetí popsána i specifika prostředků pro programové vybavení diagnostických systémů. Pro praxi je potřebnou částí přehled aplikací diagnostiky ve strojírenství, dopravě, v zemědělské mechanizaci, u chemických a energetických komplexů.

V souvislosti s opožděným vydáním knihy oproti dodání rukopisu (v roce 1982) je však nutno poznamenat, že obsah knihy nepodchycuje zcela současný vývoj a stav oboru. Zvláště se to týká přehledu nejmodernějších diagnostických zařízení (například v kap. 3.6.2. nejsou obsaženy poslední diagnostické systémy FEL ČVUT Praha) a rozboru perspektivního uplatnění učících se a expertních systémů v praxi diagnostiky.

Uvedená široká problematika publikace si vynutila i vícečlenný autorský kolektiv. Dílčí části knihy byly zpracovány jak v úzkém spojení autorů (kapitoly 1, 2.2, 2.3 Ing. Janoušek a Ing. Kozák, kapitola 5.6 Ing. Hyanová a Ing. Kozák, 6.5 Ing. Krémář, Ing. Kozák, Ing. Janoušek), tak samostatně (Ing. Janoušek 4.2 až 4.5, 5.5; Ing. Kozák 2.1, 4.1, 5.6.2, 6.3; prof. Taraba 3.1 až 3.8, 6.1; Ing. Hyanová 3.9; 5.1 až 5.3, 5.7; prof. Pejša 2.5, 2.6, 5.4, 6.4).